

SANAT TURİZMİ AÇISINDAN MÜZE EVLER: ZEKİ MÜREN SANAT MÜZESİ ÖRNEĞİ

PERSPECTIVE OF MUSEUM HOUSES IN ART TOURISM: THE SAMPLE OF THE ZEKI MUREN ART MUSEUM

Öğr. Gör. Gizem ÖZGÜREL

Corresponding author, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO,
Muğla/TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1161-3721

Öğr. Gör. Kadir BAYSAL

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO, Muğla/TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0003-2652-6767

ÖZET

Sanat turizmi; kültür turizminin bir alt kümesi olarak, kültür ve sanatı turizm çatısı altında birleştirmektedir. Sanat, sanatçı ve eserleri, sanatsever turistlerde seyahat motivasyonu yaratmakta, turizm aktiviteleri içerisinde yerini bulan sanatsal ziyaretler sanat turizminin inceleme konusu yapılmaktadır. Kültür ve sanatın turizm amaçlı uygulamalarından oluşan sanat turizminin; destinasyonlar, müzeler, müze evler, galeriler, sanatseverler ve turizm sektörü açısından özel ve önemli bir yeri bulunmaktadır. Çalışma kapsamında sanat turizmi, müze evlerin turizmdeki yeri ve önemi başlıklarına değinilmiş, Muğla ili Bodrum ilçesindeki Zeki Müren Sanat Müzesi nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay (vaka çalışması) yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulardan bazıları şunlardır: Sanatçının kendi evi müzeleştirilerek 8 Temmuz 2000 tarihinde açılmıştır. Evde sanatçıya ait ev eşyaları, arabası, sahne kostümleri, takıları, fotoğrafları, çizdiği tablolar, ödülleri, özel eşyaları, plakları, hayranlarından gelen mektuplar, gazete kupürleri vb. çok sayıda eser ve materyal sergilenmektedir. Zeki Müren Sanat Müzesi'ni 2018 yılında (Ocak-Kasım) 70.948 turist ziyaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Turizmi, Müze, Müze Evler, Zeki Müren Sanat Müzesi

ABSTRACT

Art tourism, as a subset of cultural tourism, combines culture and art within the framework of tourism. Art, artist and his works create a motivation for art-lovers in terms of travelling, and artistic visits that take place in tourism activities are examined in the field of art tourism. Art tourism, consisting of culture and art tourism practices, has a special and important place in terms of destinations, museums, museum houses, galleries, artists and tourism sector. Within the scope of the study, art tourism, the place and importance of museum houses in tourism were mentioned and Zeki Müren Art Museum in the Bodrum district of Muğla was investigated by using case study method. Some of the findings obtained from the research are as follows: The artist's own house was opened on 8 July 2000 with the purpose of becoming a museum. Household items belonging to the artist, car, stage costumes, jewelry, photographs, paintings, awards, special items, plaques, letters from fans, press clippings, a large number of works and materials, etc. are exhibited. In 2018 (January-November), 70,948 tourists visited the Zeki Müren Art Museum.

Keywords: Art, Art tourism, Museum, Museum houses, Zeki Müren Art Museum

1. GİRİŞ

Tarihin yanında günceli, somutun yanında soyutu da konu edinen ve oldukça geniş kapsama sahip olan sanat; yerler, bölgeler, ülkeler arasında insan hareketliliği yaratmakta ve turizmin ilgi alanı içerisine girmektedir. Sanat turizmi, sanatsal etkinliklerin, sanat değeri olan varlıkların yarattığı çekim ile turistlerin temel seyahat motivasyonunu oluşturmakta ve turistleri harekete geçirmektedir. Alan yazında sanat turizmi ve kültür turizmi genellikle eş anlamda kullanılmaktadır. Sanat turizmi, diğer turizm türleri arasında hızla büyüyen bir turizm türü olarak dikkat çekmektedir. Sanat ve turizm insan odaklı kavramlardır: Turizm, insanları dinlendiren, eğlendiren, bilgilendiren, aydınlatan, merakların giderilmesini sağlayan, özellikli hizmetleri deneyimleyen sosyal bir olgu, bireyler açısından eşsiz bir sosyal olaydır. Sanat, sanatçı, sanatçının yaşam alanı/alanları, sanat eserleri, sanatsal aktiviteler, sanat mekânları insanların seyahat nedenlerindedir. Sesi, resmi, eseri, yeteneği, oyunculuğu vb. kişisel özellikleri toplumun hafızasında ve gönlünde yer etmiş sanatçılarla ilgili birçok konu hayranlarının, sanatsever bireylerin ilgisini çekmektedir.

Sanat turizmi içerisinde müze evler, topluma mâl olmuş sanatçıların eserlerini ve/veya yaşamlarını göz önüne seren, hayranları ile bir şekilde buluşmasını sağlayan önemli mekânlardır. Günümüzde değişen müzecilik anlayışı, sanat turizmine katılan turistlerin talep ve merakları, toplumun sanatçıyı koruma ve anılarını yaşatma arzusu, kamu otoritesinin bilinçli ve sahiplenici tutumu yeni sanatçı müze evlerinin oluşturulmasının nedenleri olmuştur. Sanatçı müze evlerinde, sanatçıların ortaya koydukları eserler, koleksiyonlarının yanında yaşam alanları, günlük kullandığı eşyalar, kıyafetleri, özel eşyaları, ödülleri gibi çok sayıda eser sergilenmektedir. Özellikle bu evlerin, mekânların sanatçıya ait, onun yaşamında izler taşıyan yerler olması bu müzelere olan ilgiyi daha da arttırmaktadır. Son yıllarda sanatçı müze evlerinin sayısı ve bu müzeleri ziyaret eden ziyaretçi sayısındaki artış bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye’de farklı alanlarda çok sayıda sanatçı yetişmiş ve ülkenin farklı sanat dallarında eserleri ile alanlarının öncüleri arasında yerlerini almışlardır. Hayatlarını kaybeden öncü sanatçılar, vefatlarından sonra hayranları, sevenleri tarafından unutulmamış, anıları yaşatılmış ve gelecekte de yaşatılması için farklı çabalar içerisine girilmiştir. İz bırakan, ünlü sanatçılardan biri de Zeki Müren’dir. Sanatçı, renkli yaşamı, hitabet gücü, eşsiz sesi, çalışkanlığı, üretkenliği, yardım severliği ile Türk halkının gönlünde yer etmiştir. 1996 yılında vefat etmesine rağmen hâlâ yaşamı merak edilmekte, eserleri dinlenmekte ve adına çok sayıda anma programı ve etkinlik düzenlenmektedir. Zeki Müren’in çok sevdiği ve yaşamının önemli bir bölümünü geçirdiği Bodrum’daki evi müzeleştirilmiş ve çalışmanın konusu olan sanatçı müze evlerinin değerli bir örneği olarak da Bodrum ve Türkiye turizmine kazandırılmıştır.

Çalışmada öncelikle sanat turizmi kavramı incelenmiş, sanat turizminde müzelerin yeri ve önemi başlığına değinilmiş, nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri yüz yüze görüşme ve yerinde gözlem ile elde edilmiştir.

2. SANAT TURİZMİ

Dünyada artarak devam eden insan hareketliliği, turizm sektöründe varlığını yoğun bir şekilde hissettirmektedir. Turizm sektöründeki gelişmelere paralel olarak, turistlerin seyahat amaçları, seyahat biçimleri ve tüketim davranışları çeşitli biçimlere bürünmektedir. Bir taraftan sektör; turistlerin istek ve beklentilerini karşılamayı amaçlayan birçok farklı turistik ürün sunma gayreti göstermekte, bir diğer taraftan turistler ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak turistik ürünler arasında tercihlerini yaparak turistik tüketimlerini gerçekleştirmektedirler.

Sıklıkla gözden kaçan bir turizm alanı, sanat ve turizm meselesi bir başka ifade ile sanat turizmidir. Niş bir alan olarak kabul edebileceğimiz söz konusu alanda, bu bakış açısının sebepleri arasında; “sanat” terimini tanımlamanın oldukça zor olması ve kapsamının çok geniş olması gösterilmektedir (Bhatta, 2016: 177). Sanat; resimden müziğe, tiyatrodan edebiyata, insana dair olan, her tür duyguyu, düşünceyi aktaran, insandan insana iletişimi sağlayan her bir formu kapsamaktadır.

Evensel bir olgu olarak sanat ve modern çağın olmazsa olmazı olan turizm olgusu sanat turizmi çatısı altında inceleme konusu yapılmaktadır. Sanat; “tarz, kültür, güzellik ve yaşam sürekliliği hissini” turizme getirmekte, turizm ise yeni sanat biçimlerinin (hem maddi hem manevi) desteğini kazanabileceği bir kanal yaratmakta ve izleyicileri sanat konusunda geliştirmeye yardımcı olmaktadır

(Banaszkiewicz ve Buczkowska-Gołąbek, 2015: 1-3). Kültürel kimlikleriyle birbirlerinden ayrılan ülkelerin, bölgelerin insanları, sahip oldukları kültürel mirasları, mimari değerleri ve sanatları yoluyla kendilerini ifade etme imkanına sahip olmaktadır. Destinasyonda sanatsal özellikleri ile ön plana çıkan, turistlere sunulabilecek değerlerin varlığı, bir taraftan yerel topluma gurur duyma fırsatı vermekte, bir diğer taraftan sanatsever turistlere eşsiz deneyimler yaşama imkanı sunmaktadır.

Kültür turizminin bir alt kümesi olarak sanat turizmi; kültürün ve kültür turizminin önemli bir unsuru olan sanatı turizm perspektifinden değerlendirmektedir. Sanat turizmi ve kültür turizmi çoğunlukla aynı anlamda kullanılmaktadır (Bagul, 2012: 1). Bu durumun temel nedenleri arasında sanat turistleri ve kültür turistlerinin genellikle birbirleri ile örtüşmesi ve benzer davranış kalıpları sergilemeleri gösterilmektedir.

Turizmin dünyadaki dikkat çeken, başarı gösteren uygulamaları arasında sanatın turizm amaçlı uygulamaları bulunmaktadır. Sanat turizmi her ne kadar yeni bir kavram olarak görünse de, sanat ve sanatçıyı görme, eserleri inceleme, merak giderme amacıyla insanoğlu yüzlerce yıldır seyahat etmektedir. Sanatın, sanatçının ve eserlerinin doğrudan seyahat motivasyonu oluşturması sanat turizminin özünü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra turist açısından seyahatinin temel amacı sanatsal bir aktivitede bulunmak olmasa da turistlerin tatil deneyimine sanatsal aktiviteleri dahil edebildiği bilinmektedir. Turistin; sanat mekânlarına, müzeler, müze evlere ziyaretleri söz konusu olabilmektedir. Aslında sanat turizmi, turizm endüstrisinin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Dünyada birçok farklı turizm destinasyonunda; sanat festivalleri, konserler, şarap tadımları ve mutfak etkinlikleri düzenlenmektedir. Sanatsal etkinlikler; bir mahallenin, kasabanın, ilçenin, bölgenin ya da bir ülkenin fiziksel ve sosyal karakterini stratejik olarak şekillendirebilmekte (Bhatta, 2016: 177), çok sayıda turist için birer çekicilik unsuru olabilmektedir. Destinasyonlardaki müzeleri, galerileri, müze evleri ziyaret etmek, keşfetmek, söz konusu aktivitelere katılmak için milyonlarca turist ulusal ve uluslararası ölçekte seyahat etmektedir.

Diğer turizm türlerine göre daha pahalı bir turizm olarak kabul edilen sanat turizmi, destinasyonların ekonomik açıdan turizm gelirlerini artırma potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca destinasyondaki sanatsal etkinlikler ve sanat merkezleri, galeriler, müzeler, müze evler gibi mekânlar destinasyon bilinirliğini sağlamada ve destinasyonların markalaşmasında önemli bir araç olabilmektedir.

3. SANAT TURİZMİNDE MÜZE EVLERİN YERİ VE ÖNEMİ

Sanat turizmi içinde müzeler, müze evler turistlerin ziyaret ettikleri mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gunn ve Var (2002) müze, müze ev ve sanat galerisi gibi mekânların pek çok turist için oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir. Müze kavramı ilham perisi anlamına gelen “museum”; Yunanca “mouseion”, Latince “moussa” sözcüklerinden türemiştir (Onur, 2012: 20 akt., Apak Tikbaş, 2018: 180; Sezer, 2010: 45). Uluslararası Müzecilik Konseyi (International Council of Museums-ICOM) müze kavramını; halka açık, toplum gelişimi ve topluma hizmet için kamu yararını gözeten, soyut ve somut mirası elde etmek, korumak, incelemek, sergilemek, diğer alanlarla iletişim kurmak için oluşturulmuş, kar amacı gütmeyen, kalıcı bir kurum olarak tanımlamaktadır (ICOM, 2007). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü müzeyi; toplumun hizmetinde olan, toplum gelişimi için çalışan, insanlığın somut ve soyut kültürel mirasını koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, eğiten, kamuya açık kar amacı gütmeyen daimi kuruluş olarak tanımlamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Bourdieu’ya göre müze; kültürel sermayenin hem harcandığı hem de biriktirildiği bir ortamdır. Müzeler evrensel kültürün bir parçası, bilgi ve deneyimin yayılması için de bir sistem olarak görülmektedir (Stylianou-Lamber, 2011: 403).

Dünya ve Türkiye’deki örneklerine bakıldığında müzelerden bir kısmı koleksiyonları, bir kısmı mimarileri ve diğer bir kısmı ise yaşanmışlıkları ile ön plana çıkmaktadır. Avrupa’da 15. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan ilk müzeler, özellikle 1970’li yıllardan itibaren köklü değişiklikler yaşamış, 1990’lı yıllarda küreselleşmenin yarattığı yoğun etkiler müzecilik alanında da yeni bir devir açarak kendisini hissettirmiştir. Yaşanan söz konusu değişimler, müze profesyonellerinin koleksiyon ve objelere olan dikkatlerini giderek artan biçimde ziyaretçilere ve bütçelerine yöneltmek zorunda bırakmıştır. Bir başka ifadeyle müzeler dikkatlerini koleksiyon odaklı anlayıştan, ziyaretçi odaklı anlayışa çevirmek durumunda kalmışlardır (Oktar, 2015: 5). Her ne kadar müzeler sahip oldukları ve sundukları koleksiyonlar açısından; sanat, arkeoloji, etnografya, bilim, askeri müzeler gibi bir sınıflandırmaya tabi

tutulsa da, müzeler ziyaretçi odaklı bir anlayışla ziyaretçilerine yeni deneyimler sunmak, farklı rekreasyon fırsatları yaratmak üzerine yapısal ve fonksiyonel değişimlere uğramışlardır. Bu durum ziyaretçi kitlesini artırmak isteyen müzelerin, günümüzde, tüketim kültürünün moda, eğlence, spor gibi birçok alanıyla rekabet eden bir alan olarak karşımıza çıkarmıştır (Okan, 2015: 190).

Ev; insanın gündelik yaşamını sürdürdüğü, barındığı, yaşamın izlerini taşıyan, anılarla anlam kazanan, mahrem alan olarak kabul edilen mekândır. Toplumda iz bırakan, topluma yön veren, önemli kabul edilen olayların yaşandığı tarihi ve mimari özellik gösteren evler ile toplumda değer gören insanların hayatlarının tamamının ya da bir kısmının geçtiği evler müze evler olarak koruma altına alınmaktadır. Bir başka ifadeyle müze ev kapsamında; mimari özellikleri ve içinde yer alan eşyalar ile bir bütün oluşturan evler ve önemli kişilere ait evler yer almaktadır. Türkiye’de müze evler beş temel başlık altında incelenmektedir. Bunlar (Uz, 2015: 274);

- 1- Önemli sanatçılara ait evler (Tevfik Fikret Evi, Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi, Sait Faik Abasıyanık Evi vb.)
- 2- Etnografik durumu nedeniyle müzeleştirilmiş evler (Birgi Çakırağa Konağı vb.),
- 3- Saraylar (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı vb.),
- 4- Önemli olaylara tanık olan evler (I. TBMM Binası, Mudanya Mütarekesi Evi vb.),
- 5- Atatürk Evleri (Müze Köşk, Şişli’deki Atatürk Evleri vb.)

Toplumca sanatsal açıdan yön vermiş, toplumca “önemli” kabul edilen şahsiyetlerin gündelik yaşamları merak edilmekte, yaşadıkları evler, atölyeleri, anıları, yaşamda bıraktıkları izler koruma altına alınmak istenmektedir. Buna paralel olarak toplumun değer verdiği, önemli kabul ettiği sanatçıların; hayatlarının tamamını ya da bir kısmını geçirdikleri evleri, atölyeleri “dokunulmaz” yapıma amacıyla “müze evlere” dönüştürülmektedir. Sanatçı müze evlerinden bazıları ise sanatçı eserlerinin ve özel eşyaların sergilendiği, yeni yapılmış ya da restore edilerek topluma kazandırılmış bir mekân olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sanatçı müze evleri fikri ilk olarak Floransa’da mülkiyeti heykeltıraş Michelangelo’ya ait olan evin, Michelangelo’nun kişiliğini, hayatını ve sanatının inceliklerini sunmak üzere, büyük yeğeni Michelangelo Buonarroti tarafından ortaya konmuş, Casa Buonarroti müzesi adıyla müzeleştirilmiştir (www.casabuonarroti.it, 2018).

Sanatçı müze evleri; toplumca önemli kabul edilen sanatçıların eserlerini, kişisel eşyalarını, koleksiyonlarını, evinde, atölyesinde, yeni oluşturulan mekânlarda sergileyerek, sanatçının yaşamına, eserlerine, eserlerini nasıl oluşturduğuna ışık tutan, toplum yararına hizmet veren kurumlardır (Uz, 2015: 268; Varol Akçe, 2011: 4). Sanatçı müze evleri, toplum tarafından sevilen, saygı duyulan sanatçıların toplumsal hafızadaki yerinin korunmasına hizmet etmektedir. Sanatçı müze evleri; kişisel çabayla oluşturulan atölye veya evin sanatçının kendisi tarafından, söz konusu mekânları satın alan kişiler tarafından, evin, atölyenin bağışlandığı kurum tarafından ya da sanatçının ailesi, hamisi vb. yakınları tarafından oluşturulabilmektedir. Sanatçı müze evleri; türleri açısından 3’lü bir sınıflandırmada incelenmektedir. Bunlar; sanatçının bireysel girişimi ile kurulan ve onun estetik görüşünü doğrudan yansıtan müze evler, sanatçının yaşamının belirli bir dönemini geçirdiği evi, atölyesi vb. ona ait olan özel alanın müzeleştirilmesi sonucu ortaya çıkan müze evler ve sanatçını hatırasını yaşatmak adına sanatçıya adanan, ailesi, sivil toplum girişimi ya da devlet tarafından kurulan müze evlerdir Sanatçı müze evleri; mimari açıdan yeniden işlevlendirilen yapılarda, müze amaçlı projelendirilmiş yapılarda, sanatçı tarafından icra edilmiş, müze-eser müzeler ve sanatçıyı hissetmeyi, biricik ve tek kılmayı sağlayan ev-atölye müzelerdir (Varol Akçe, 2011: 11-19).

Müze evler turizm endüstrisinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Toplum için önemli olan, halk tarafından takip edilen sanatçılara ait eserler, evler, atölyeler, yaşamlarından izler taşıyan kıyafetler, zevk ve yaşam tarzlarının sembolleri özel eşyalar sergilenerek, sanatseverlere ve turizme kazandırılmakta, sergilendikleri mekânlar, destinasyonlar birer çekim merkezi haline getirilmektedir. Toplumsal hafızanın şekil bulmuş hali olan sanatçı müze evleri, sanatçının yetiştiği toplumu, yaşadığı mekânı ve destinasyonu biricik, tek yapmaktadır. Destinasyonun farklı, özel ve eşsiz bir konumlandırma yapmasında sanatçı müze evleri sembolik anlamlarıyla değer yaratmaktadır.

Türkiye’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 187 müze, Bakanlık denetimine bağlı özel 252 olmak üzere toplam 439 müze bulunmaktadır. 2017 yılında müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayısı 20.509.746’dır. Özel müzelerin ziyaretçi sayısı (2015) ise 9.468.084’tür (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Söz konusu müzeler içerisinde edebiyat, resim, heykel, mimari gibi sanat alanlarında eserleri bulunan, toplumda özel bir yere sahip olan, değer gören sanatçıların eserlerinin sergilendiği Bakanlığa bağlı olan sanatçı müze evlerinin sayısı 5, Bakanlık denetimindeki özel sanatçı müze evlerinin sayısı 10, diğerleri sınıfında yer alan müze, müze ev, anı salonu olarak farklı isimlerle ifade edilen ve yazarlar tarafından ulaşılabilen sanatçı müze evlerinin sayısı ise 31’dir. Aşağıda “Türkiye’deki Sanatçı Müze Evleri” Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkiye’deki Sanatçı Müze Evleri

Bakanlığa Bağlı Olan Sanatçı Müze Evleri	-Cahit Sıtkı Tarancı Evi Kültür Müzesi (Diyarbakır) -Ziya Gökalp Müzesi (Diyarbakır) -Adam Mickeiewickz Müzesi (İstanbul) -Zeki Müren Sanat Müzesi (Muğla) -Aşık Veysel Müzesi (Sivas)
Bakanlık Denetimindeki Özel Sanatçı Müze Evleri	-Aşıyan Müzesi-Tevfik Fikret’in Evi (İstanbul) -Ayşe ve Ercümen Kalmık Vakfı Ercümen Kalmık Müzesi (İstanbul) -Sait Faik Abasıyanık Müzesi (İstanbul) -Orhan Kemal Müzesi (İstanbul) -Yahya Kemal Beyatlı Kent Müzesi-Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi (İstanbul) -Türker İnanoğlu Vakfı Sinema Tiyatro Müzesi (İstanbul) -Mustafa Ayaz Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi (Ankara) -Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi (İzmir) -İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi (Edirne) -Kütahya Belediyesi Sıtkı Olçar Çini Müzesi (Kütahya)
Diğerleri (Bakanlığa Bağlı Olmayan-Bakanlık Denetiminde Olmayan Müze Evleri)	-Mehmet Akif Ersoy Müze Evi (Ankara) -Burhan ve Angela Doğançay Vakfı Doğançay Müzesi (İstanbul) -Mehmet Akif Ersoy Evi ve Müzesi (Çanakkale) -Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi (Kocaeli) -Osman Hamdi Bey Konağı (Muğla) -Rahmi Pehlivanlı Müze Evi (Kırıkkale) -Şefik Bursalı Müze Evi (Ankara) -Barış Manço Evi (İstanbul) -Namık Kemal Evi (Tekirdağ) -Ressam İbrahim Balaban Müzesi (Tekirdağ) -Nazım Hikmet Anı Salonu (İstanbul) -Leyla Gencer Evi (İstanbul) -Ahmet Kutsi Tecer Kültür Müzesi (Erzincan) -Haldun Taner Müze Evi (İstanbul) -Nail Çakırhan ve Halet Çambel Kültür ve Sanat Evi (Muğla) -Rıfat Ilgaz Müzesi (Kastamonu) -Semiha Berksoy Müzesi (İstanbul) -Orhan Pamuk Masumiyet Müzesi (İstanbul) -Turhan Selçuk Karikatürlü Ev (Muğla) -Ara Güler Müzesi (İstanbul) -Neşet Ertaş Müzesi (Kırşehir) -Enver Gökçe Müzesi (Erzincan) -Ender Güzey Bütünsel Sanatlar Müzesi (Muğla) -Kemal Tahir Müze Evi (İstanbul) -Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi (İstanbul) -Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi (İzmir) -Cemil Meriç Müzesi (Hatay) -Ahmet Arif Edebiyat Müzesi (Diyarbakır) -Engin Yörükoğlu Müzik ve Sanat Evi (Muğla) -Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi (İstanbul) -TC Balıkesir Belediyesi Devrim Erbil Çağdaş Sanat Müzesi (Balıkesir)

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Türkiye’de sanatçı müze evlerinin koleksiyonları, sunum ve sergileme yöntemleri, yapılan etkinlikler, sergilemenin yapıldığı mimari yapının özellikleri, yönetim biçimleri, yasal statüleri birbirinden farklılık göstermektedir. Sanatçı müze evlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yeni sanatçı müze evlerinin topluma, turizmi kazandırılması için kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, sanatçılar, sanatsever turistler ve toplum tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Nichols (2002) insanların yaşam tarzları ve müze ziyaretleri arasında bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Ziyaretçilerin ilgi alanları, değerleri ve merakları sanatçı müze evlerine ziyaret nedenlerini oluşturmaktadır. Müze evler; önemli kişi-ev-ziyaretçi arasında bir ilişkinin kurulmasına, deneyimleme yoluyla yorumlama yapılmasına imkân yaratmaktadır. Burada deneyimler amaç, bir mekân olarak ev, atölye ya da diğer mekânlar içerisinde sergilenen objeler ise araç işlevi görmektedir. Turistlerin müze evlerde gezinme biçimleri, müze evin kurallarına dayalı olarak, merak, hayranlık gibi duyguları doyuran bir tat alış ve turistlerin sahip olduğu entelektüel birikime göre biçimlenmektedir. Sanatçı müze evleri; fiziksel mekânı katmanlaştırarak, sembolik anlamlar yükleyerek, turistler için deneyimlerin edinildiği eşsiz bir ortam yaratmaktadır. Türkiye açısından sanatçı müze evlerine yapılan ziyaretler; toplumsal, bilimsel ve sanatsal açıdan turizm ekseninde sağlanacak faydaların artırılması noktasında önemli bir değer olarak görülmeli, aynı zamanda destinasyonların tanıtım ve markalaşma çalışmaları için bir araç olarak değerlendirilmelidir.

4. YÖNTEM

4.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmada sanat turizmi içerisinde müze evlerin önemini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Klasik Türk Müziğinin önemli ve unutulmaz isimlerinden “Sanat Güneşi” ve “Paşa” ünvanlarıyla Türk toplumunda iz bırakmış olan Zeki Müren anısına kurulmuş, Zeki Müren Sanat Müzesi örneği incelenmiştir. Türkiye’nin markalaşmış turizm destinasyonlarından olan Bodrum, her ne kadar deniz ve eğlence turizmi ile ön plana çıkmış olsa da sanatçı ve sanatseverlerin de uğrak yerlerinden biri konumundadır.

Destinasyonların turizm pazarından daha fazla pay alabilmesinin, turizmi 12 aya yayarak mevsimsellik özelliğinin yarattığı etkilerden uzaklaşabilmesinin çıkış yolu turizmi ve dolayısıyla turistik ürünleri çeşitlendirmeleridir. Yerli ve yabancı bir çok sanatçının tatil yapmak, yerli sanatçıların bir kısmının yaşamak için tercih ettiği bir destinasyon olan Bodrum, sanatçılara evsahipliği yapmakta ve kentin dokusuna unutulmaz izler bırakmalarında ortam sunmaktadır. Yapılan çalışma ile destinasyonlar ve sanat turizmi açısından önemli çekicilik oluşturan sanatçı müze evleri, Bodrum destinasyonu Zeki Müren Sanat Müzesi örneği ile ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır.

4.2. Çalışmanın Yöntemi

Muğla ili Bodrum ilçesindeki Zeki Müren Sanat Müzesi’ni konu alan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay (vak’a çalışması) tarama modeli kullanılmıştır. Örnek olay araştırması bir varlığın (birey, aile, hastane, okul vb.) derinliğine ve genişliğine, kendisi ve çevresi ile olan ilişkilerinin, zamana ve mekâna bağlı tanımlandığı, o varlık hakkında yargıya varmayı amaçlayan bir araştırmadır (Karasar, 2008: 86). Çalışma kapsamında; yerinde gözlem yapılmış, Zeki Müren Sanat Müzesi Müdürlüğü ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş, yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla gereksinim duyulan veriler toplanmış, görüşme formu ile kayıt altına alınmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Sanatçı müzeleri olarak adlandırılan müzelerin her ne kadar Türkiye’deki sayıları sınırlı olsa da, son yıllarda sanatçıların kendileri, aileleri, satın alanlar ya da evin bağışlandığı kurum tarafından müzeye dönüştürülen atölyeler, evler, mekânların sayılarında gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Muğla ili Bodrum ilçesinde bulunan Zeki Müren Sanat Müzesi, sanatçının yaşamının son dönemlerini geçirdiği, mülkiyeti kendisine ait olan evin, vefatından sonra müzeleştirilmesi ile Bodrum’a ve sanatseverlere kazandırılmıştır.

Fotoğraf-1 Zeki Müren Sanat Müzesi

Fotoğraf-2 Zeki Müren Heykeli

Araştırmadan elde edilen bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Müze müdürü ile yapılan görüşmede ilk olarak “Zeki Müren’in sanat yaşamı, evin bağışlanması ve müzeleştirilmesi” hakkında bilgi alınmıştır. Müze müdürünün Zeki Müren’in hayatı ve sanat yaşamı ile ilgili ifadeleri aşağıda doğrudan aktarılmıştır.

“Zeki Müren 6 Aralık 1931’de Bursa’da dünyaya geldi. Annesi ev hanımı Hayriye Hanım, babası kereste tüccarı Kaya Müren’dir.

İlk müzik nağmelerini sesinin güzelliği ile tanınan dedesi Şehadet Camii müezzini Bıçkıcı Mehmet Efendi’den duyan Zeki Müren üç yaşında şarkı söylemeyi öğrendi. İlköğretime Orhangazi İlkokulu’nda başlayan Zeki Müren’in sahneye ilk çıkışı aynı okuldaki bir oyuna çoban rolünü oynaması ile oldu. Zeki Müren 11 yaşında Bursa-Tahtakale Ortaokuluna başladı. Koyu bir Müzeyyen Senar hayranı olan ve onun bütün plaklarını biriktiren Zeki Müren ilk derslerini (nota ve solfej) Bursa’lı tambur ustası İzzet Gerçeker’den aldı. Müzeyyen Senar’ın okuduğu şarkıları hocası ile karşılıklı meşk etti... Ortaokulu birincilikle bitiren Zeki Müren ailesini ikna ederek İstanbul Boğaziçi Lisesi’ne yatılı olarak kayıt yaptırdı. 1946 yılında liseye başlayan Zeki Müren ilk bestesini 1949’da yaptı. Acemkürdi makamında bestelediği bir şarkı radyoda Suzan Güven tarafından okunduğunda dikkatleri çekmeye başladı. Zeki Müren o sıralar Boğaziçi Lisesi’ne müzik dersleri vermeye gelen değerli bestekarlar Şerif İçli ve Kadri Şençalar’ın derslerini takip etmekteydi. Müziğin yanı sıra edebiyat ve resim sanatına da olağanüstü ilgi duyan Zeki Müren o günlerde Yeşilçam’ın ünlü rejisörü Arşivir Alyanak’ın babası Agopos Efendi’den nazariyet dersleri almakta, Şerif İçli’nin evine giderek musiki derslerini sürdürmekteydi. Katıldığı radyo imtihanında Veli Kanık, Yorgo Bacanos, Refik Fersan, Fahire Fersan, Cevdet Çağla ve Baki Süha Edipoğlu gibi değerli edebiyat ve müzik ustalarından oluşan jüri karşısında başarılı bir sınav verdi ve sınavı birincilikle kazandı. Kısa bir süre sonra radyoda ilk canlı yayın programı için davet aldı. Yaklaşık 45 dakikalık başarılı bir konser verdi. Bu ilk canlı yayın büyük yankılar uyandırdı. Radyonun önü akın akın gelen insanlarla doldu. Zeki Müren daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) süsleme bölümünü sınavla kazandı ve buradan 1954 yılında birincilikle mezun oldu.

İlk plağını 1950 yılında doldurdu. Artık Zeki Müren'i bütün Türkiye dinliyordu. Akademinin bitmesine bir yıl kala 1954'de yapılan teklif üzerine kamera karşısına geçen Zeki Müren 'Beklenen Şarkı' filminde başrolü Cahide Sonku ile paylaştı. Filmlerine devam eden ve akademi bitiren Zeki Müren yoğun gazino teklifleri karşısında ilk kez 26 Mayıs 1955'de sahneye çıktı. Saz sanatçılarında tek tip kıyafet, T biçimli sahne, perde, dekor, her beş eserde kostüm değiştirme gibi yenilikler ile sahneye çıkan Zeki Müren büyük ilgi ve beğeni gördü. Aynı yıl 'Manolya' adlı bestesi ile ilk altın plağı aldı. Plak, film, beste, şiir ve desinatörlük gibi çalışmalarını sürdürürken gelen tiyatro teklifiyle yönetmenliğini Cüneyt Gökçer'in yaptığı 'Çay ve Sempati' adlı piyesle 1960 yılında sahne aldı.

Haziran 1980'de Kuşadası'nda ciddi bir kalp spazmı geçiren Zeki Müren yılların yorgunluğu ile sarsılan sağlığına önce Türkiye, sonra ABD'deki hastanelerde deva aradı. Türkiye'ye dönünce sağlığı açısından uygun gördüğü Bodrum'a yerleşti. Zeki Müren TRT'den gelen bir teklifi rahatsız olmasına rağmen kabul ederek Bodrum'dan İzmir'e gitti. 45 yıl önce radyoda dinleyicilerine seslendiği ilk mikrofon kendisine armağan edildi.

24 Eylül 1996 akşamı her zamanki gibi neşeli ve sevenleri ile birlikte olmanın heyecanı içinde olan Zeki Müren, armağan edilen mikrofonu aldıktan sonra rahatsızlanarak sevgi ve saygının en büyüğünü gördüğü sahnede saat 20:59'da hayata veda etti".

Türk sanat müziğinin gelmiş geçmiş en büyük isimlerinden biri olarak kabul edilen ve Türk Halkı tarafından "Paşa" ve "Sanat Güneşi" unvanları kendisine layık görülen Zeki Müren,

"Bütün servetini TSK Mehmetçik Vakfı ve Türk Eğitim Vakfı'na bağışlamıştır. Sanatçının evi Kültür Bakanlığı'nca restore edilerek, Zeki Müren Sanat Müzesi haline getirilmiş ve Temmuz 2000 tarihinde ziyarete açılmıştır".

Evi müzeleştirme sürecinde Kültür Bakanlığı yetkilileri gerçeğine sadık kalmaya özen göstermişler ve alt katı sanatçının yaşadığı şekliyle dekore edip üst kata daha fazla müze görünümü vermişlerdir. Bunun sebebi ise Zeki Müren'in sağlığında, evin sadece alt katını kullanma alışkanlığıdır (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

Bodrum Kumbahçe Mahallesi, Zeki Müren Caddesi'nde yer alan müze ev, Bodrum merkezine yakın bir konumdadır. Caddeye bakan ön tarafta ve arka tarafında bahçe bulunan iki katlı evi Zeki Müren 1977 yılında satın almıştır. Yol seviyesinin üzerinde olan Zeki Müren Sanat Müzesi'ne cadde üzerine açılan kapısından on yedi basamaklı merdivenle girilmektedir. Sanatçının sağlığında zeminini küçük çakıl taşlarıyla döşettiği bir terastan eve giriş yapılmaktadır. Bu alan günümüzde cam ile kapatılmış, konulan banko ile müzenin danışması, para ödenerek bilet kesilen alanı şeklinde dizayn edilmiştir. Girişte temiz ve kirli galoşların bulunduğu sepetler ile ziyaretçilerin galoşlarını değiştirebilmelerine yardımcı olan bir kanepede bulunmaktadır. Sanatçının hayatını hem Türkçe, hem de İngilizce anlatan iki büyük tablo ile Zeki Müren'e ait gazete haberlerinden oluşan büyük bir tablo yine girişteki alanda karşılıklı olarak bulunmaktadır. Gazete haberleri içerisinde daha önceleri haber olmuş, sanatçının insanlar için söylediği 10 öğüt dikkat çekmektedir. Müze güvenlik amaçlı kamera sistemi ile izlenmekte ve ziyaretçiler için ev içerisinde sanatçının kendi sesinden sürekli müzik yayını yapılmaktadır. Zeki Müren Sanat Müzesi'ne girişler 6 TL karşılığında alınan biletle yapılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı "Müze ve Ören Yerlerinin Ziyaret Usul ve Esasları Hakkında Uygulanacak Yönerge"ye göre ücret kapsamı dışında bırakılanlarla, müze kart sahipleri bedelsiz olarak Zeki Müren Sanat Evi'ni gezebilmektedirler. Bu kişilere ücretsiz bilet verilmektedir.

Evin zemin katı Zeki Müren'in yaşadığı şekliyle korunmaya çalışılmıştır. Sergilenen eşyalarının bazıları İstanbul'daki evinden getirilmiştir. Evin girişi bir hole açılmaktadır. Bu holde sanatçının kostümleri camlı dolaplar içerisinde bulunmaktadır. Sağdaki ilk oda oturma odası olup, şömine, camlı bir büfe, oturma grupları, ahşap işlemeli sandalyeler, sehpa, ortada bir sehpa üzerinde bakır dekoratif bir tepsi, tüplü bir televizyon, değişik gaz lambaları göze çarpmaktadır. Bu odada sanatçının bir maketi, duvarda Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı, tarihi bir yağlı boya tablosu, sanatçının kendi çizdiği resimler, sanatçının değişik ebatlardaki fotoğrafları ve başka sanatçıların Zeki Müren'i resmettiği portreler yer almaktadır. Yine oturma odası içerisinde kendisinin nazara çok inanması nedeniyle çok sayıda nazarlık, çeşitli zamanlarda aldığı hediyeler, sonradan yaptırılan Bodrum'a özgü perdeler dikkat çekmektedir. Alt kattaki ikinci oda sanatçının yatak odasıdır. Sanatçının İstanbul getirtilen kendi yatağı bakımı yapılarak

sergilenmektedir. Bu odada ayrıca egzersiz bisikleti, bir çocuk beşiği, aynalı bir büfe, makyaj masası, gramofon, büyük boy bir resmi, annesinin resmi, kostümleri, havluları, parfüm şişeleri, gecelikleri, şalları, şapkaları vb. eşyaları sergilenmektedir.

Fotoğraf-3 Zeki Müren Sanat Müzesi Oturma Odası

Fotoğraf-4 Zeki Müren Sanat Müzesi Oturma Odası

Yatak odasından hol vasıtası ile alt katta bulunan tuvalet ve banyoya geçilmektedir. Tuvalet ve banyo ve bunun dışında alt kattaki bir oda kamera odası olarak kullanıldığından kilitli tutulmaktadır. Girişin sol tarafındaki oda mutfaktır. Mutfak sanatçının oldukça sade olan yaşamını anlatmaktadır. Kullandığı günlük mutfak malzemeleri dikkat çekmektedir. Mutfağa girişinin tam karşısından mutfak küçük bir hole açılmakta ve bu holden üst kata çıkan bir merdivenle evin 2. katına çıkılmaktadır. Bu holde sanatçının fotoğrafları, radyo ve teypleri, pikapları bulunmakta olup, merdivende yukarıya çıkıldığında karşılaşılan boş alanda kendi el yazısı ile yazdığı yazılar, hakkında yazılan yazılar, tablolar, değişik zamanda çekilmiş fotoğrafları ve taş plakları sergilenmektedir. Burada kumaş üzerine elle işlenen ‘‘Masal’’ ve ‘‘Kahır Mektubu’’ başlıklı eserler üst katın girişinde bulunmaktadır. Sanatçıya ait sergilenmiş eserler, günlük yaşamını konu alan birinci kattan çok evin 2. katında bulunmaktadır.

Fotoğraf-5 Zeki Müren Sanat Müzesi Yatak Odası

Merdivenle yukarı çıkıldıktan sonra alt kattakinden daha büyük bir hol vardır. Hem solda hem de sağda camlı dolaplar mevcuttur. Sol duvarı süsleyen dolaplarda Zeki Müren'e ait çok sayıda, birbirinden farklı sahne kostümleri bulunmaktadır. Kostümleri sergileyen camlı dolaplar içerisinde sanatçının bu kostümleri giydiği sahne fotoğrafları da bulunmaktadır. Sağ taraftaki dolaplarda ise sanatçıya ait kadehler, sürahi takımları, fincan takımları, gümüş şekerlikler, meyvelikler, bakır süs eşyaları, bakır kaplar ve tepsiler, ahşap tabaklar, süs eşyaları ve biblolar yer almaktadır. Bu holün zemininde bulunan camlı bölümdeki balık motifi de hemen göze çarpmaktadır. Üst kattaki küçük oda da hayranlarından gelen çok sayıda mektup, annesinin büyütülmüş bir resmi ve yanında kendi resmi vardır. Ayrıca bu odanın bir duvarında çok sayıda gençlik resimlerinden oluşan tasarım, diğer duvarda ise sanatçı arkadaşlarıyla beraber olduğu farklı resimler sergilenmektedir. Yine sanatçının çok sevdiği ve Uğur ismini verdiği köpeğiyle çekilen fotoğraflar da dikkat çekmektedir. Köpeğin bakımını sanatçının ölümü sonrasında sanat müzesi görevlileri üstlenmiştir.

Fotoğraf-6 Zeki Müren Sahne Kostümleri

İkinci kattaki, bir diğer odada ahşap oturma takımı ve sanatçıya ait 2 eski televizyon bulunmaktadır. Bu odanın duvarlarında sanatçının kendi yaptığı resimler ve doğa resimleri sergilenmektedir. Özellikle sulu boya çalışmaları ile kara kalem çalışmaları dikkat çekmektedir. Üst kattaki diğer odada başarı belgeleri, diplomaları, madalya beratı, aldığı çok sayıdaki ödüller, kupaları, teşekkür belgeleri, takıları, kol düğmeleri, yüzükleri, gözlükleri, tespihleri, kalemleri, fotoğraf makinaları, sahne kıyafetleri, ayakkabıları sergilenmektedir. Müzenin en değerli eserlerinin bulunduğu bu odada ilk giydiği özel sahne kıyafeti, Güzel Sanatlar Akademisi Diploması, Yedek Subay Okulu Diploması, Mehmetçik Vakfı Madalya Beratı, Yılın Sanatçısı Ödülü, Altın Plak Yılın Sanatçısı Ödülü, MÜYAP ödülleri, vefat ettiği gece Muazzez Ersoy tarafından kendisine hediye edilmek üzere hazırlanan kalem ilk göze çarpan eserlerdir. Yine bu mekânda sanatçının bir hayranının keçe üzerine işleyerek yaptığı bir portresi vardır. Özellikle sanatçının saçlarına olan hayranlığı sonucu, sağlığında Zeki Müren'den aldığı saçları bu portrede kullandığı düşünülmektedir. Yine gözlükleri ve kalemleri ile beraber sergilenen paraların da vefat ettiği gün cebinden çıktığı söylenen paralar olduğu belirtilmektedir. Üst katta var olan banyo, tuvalet ve direkt bahçeye dışarıdan inen merdiven kapısı kilitli tutulmaktadır. Üst katta dışarı açılan kapılardan biri büyük bir balkona açılmaktadır. Bu balkonun eşsiz deniz ve Bodrum manzarası sanatçıya birçok konuda ilham vermiştir.

Zeki Müren Sanat Müzesinin ön bahçesinde yaptırılan camlı garajda, 1976 model Buick Regal marka otomobili sergilenmektedir. Yine aynı mekân da sanatçının elinde mikrofon tutan bronz heykeli bulunmaktadır. Evin arka bahçesi girişin yanındaki bir kapı ile ulaşılabilen kafeye dönüştürülmüştür. Ziyaretçilerin dinlenme ihtiyaçlarının yanında aperatif yiyecek, içecek, bazı market malzemeleri, hediyelik eşya, Zeki Müren temalı küçük anı materyalleri gibi ürünleri kafeden temin etmek mümkündür.

Fotoğraf-7 Zeki Müren'nin Ödüllerinin Bir Kısmı

Fotoğraf-8 Zeki Müren'nin Ödüllerinin Bir Kısmı

“Müze evin çalışma saatleri, gelen ziyaretçi profili ve sayıları” sorularına müze müdürü;

Müzemiz; 01 Ocak-15 Nisan tarihleri arasında 08.30-17.30 saatleri arasında, 16 Nisan-01 Ekim tarihleri arasında ise 08.30-19.00 saatleri arasında açıktır. Ziyaretler kapanış saatlerinden 30 dakika öncesinde bitmektedir”.

Yabancı turistlerin de ziyaret ettiği müzenin ziyaretçileri genelde; “sanatsever ve hayranlarından oluşan yerli ziyaretçilerdir”. Bütün yıl açık olan müzenin ziyaretçi sayısı yaz aylarında yoğunlaşmaktadır. Müze pazartesi dışında, tüm günler açıktır.

Zeki Müren Sanat Müzesi ziyaretçi sayıları aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Zeki Müren Sanat Müzesi Ziyaretçi Sayıları (2013-2018)

2018 (Ocak-Kasım)	70.948
2017	60.421
2016	42.974
2015	33.969
2014	36.602
2013	120.863

“Müzenin işletmeciliği (müze nereye bağlı? müze masrafları nasıl karşılanıyor? müzede kaç insan kaynağı çalışıyor?” sorularına müze müdürünün cevapları şu şekildedir;

“Müze Bodrum’daki diğer müzeler gibi Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müze Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Masrafları Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın bütçesinden karşılanmaktadır. Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM) işçisi, özel güvenlik görevlisi statüsünde personel olarak toplam 5 kişi çalışmaktadır”.

“Müzenin Türkiye turizmi ve Bodrum açısından önemi hakkında düşünceleriniz nelerdir? sorusuna müze müdürü,

“Turizm açısından ülkemize ve Bodrum turizmine önemli gelir getirmekte, Bodrum ve Türkiye’nin tanıtımına katkılar sunmaktadır” ifadelerinde bulunmuştur.

Fotoğraf-9 Hayranı Tarafından Keçeye Yapılan Portresi

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Zeki Müren ses sanatçısı, söz yazarı, besteci, şair, sinema oyuncusu ve 65 yıllık ömrüne çok değerli eserler sığdırmış büyük bir sanatçıdır. Türkiye’de birçok konuda ilklerin sanatçısı olmuş ve Türk Halkının hafızasında unutulmaz sesiyle yer etmiştir. Giyimi, kostümleri, cümleleri, sahnedeki beden dili, saç stili, makyajı zaman zaman yadırgansa da, toplum yapısına uygunluğu tartışılrsa da toplumun tüm kesimlerine hitap edebilmiş ve Türk insanının sevgisini kazanabilmiş ender sanatçılarımızdan biri olmuştur. Mesleğine saygısı, çalışkanlığı, hitap gücü, nezaketi, duygusallığı ve hiç değişmeyen çizgisi halk sanatçısı olmasındaki en büyük etkenlerdir. Ölümünün üzerinden 22 yıl geçmesine rağmen unutulmayan sanatçının hala şarkıları dinlenmekte, besteleri söylenmekte ve halk tarafından saygıyla anılmaktadır.

Sanatçının çok sevdiği ve yaşam için seçtiği Bodrum’da, anısına kurulan Zeki Müren Sanat Müzesi halkın bu büyük sanatçıyla tekrar buluşmasını ve sanatçının yâd edilmesini sağlayan en önemli mekân olmuştur. Bu mekân çalışmamızın ana konusunu oluşturan sanat turizminde önemli bir yere sahip olan sanatçı müze evlerinin örneklerinden biridir. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın bu eve sahip çıkarak, restorasyonunu sağlaması ve müze olarak kullanıma açması çok önemlidir. Türkiye’de çok sayıda sanatçı evlerinde yaşanan yasal statü, idari yapılanma ve müze olarak işletilmede yaşanan karmaşanın burada yaşanması önlenmiştir. Böylece yönetimin bakanlıkta olması profesyonel anlamda bu mekânın müzeleştirilme sürecini etkilemiş ve Zeki Müren adına yarasız bir sanat müze evi oluşturulmuştur. Müzenin güvenli, temiz, düzenli, etkileyici ve sizi eskiye götüren bir havası vardır. Müze sergilenen obje sayısı bakımından çok zengin ve sanatçının yaşamı hakkında bilgi veren bir mekân durumundadır.

Zeki Müren Sanat Müzesi’nin fiziki olarak Bodrum merkezine çok yakın bir noktada olması, deniz ve eğlence gibi farklı turistik amaçlarla Bodrum’a gelen turistlerin de ziyaret etmesinde etkili olacak bir konuma ve ulaşılabilirliğe sahiptir. Özellikle Bodrum Kalesi, Sualtı Arkeoloji Müzesi, Barlar Sokağı, Bodrum Mausoleion Anıt Müzesi ve Bodrum Liman’a yürüme mesafesindedir.

Müze gelen ziyaretçi sayıları yıllar itibarıyla incelediğinde, genel olarak ziyaretçi sayılarının artış eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Bu durum Zeki Müren’in toplumda ayrı bir konuma sahip sanatçı kişiliğinin ve müzenin sürdürülebilirliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Müze müdürlüğünün bu sanat evinin sürdürülebilirliği için yapmış olduğu çalışmalar çok değerlidir. Ölümü

üzerinden yıllar geçmesine rağmen özellikle yerli turistlerden oluşan sanatsever ve hayranları her yıl artan sayıda olmak üzere müzeyi ziyaret etmektedir.

Zeki Müren Sanat müzesi ile ilgili olarak aşağıdaki gibi bazı öneriler getirilebilir;

➤ Şehrin birçok noktasında Zeki Müren Sanat Müzesinin yerini tarif eden tabelaların çoğaltılması sağlanmalıdır. Zaten turistik bir yöre olan Bodrum'a farklı amaçlarla gelen turistlerin tabelaları görerek, bu müzeyi de ziyaret etme isteği oluşturulabilir.

➤ Müzenin daha fazla tanıtılması ziyaretçi sayısında artışı sağlayacaktır. Özellikle bu konuda Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Kaymakamlık, Belediye, Sivil Toplum Örgütleri vb. kuruluşlarca Bodrum'un tanıtıldığı makro ve mikro organizasyonlarda müzenin tanıtımı yapılmalıdır.

➤ Bodrum ilçesine yapılan çeşitli tur programları içerisine Zeki Müren Sanat Müzesi'nin dâhil edilmesini sağlayacak girişimler yapılmalıdır.

➤ Müzeye gelen ziyaretçiler için yazılı bir doküman bulunmamaktadır. Danışmada talep eden ziyaretçilere verilebilecek, müze ve eserlerle ilgili bir broşür, müze planı, bilgi kitapçığı vb. dokümanlar hazırlanmalıdır. Böylelikle ziyaretçilerin sanat evini gezerken daha da bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

➤ Yine aynı amaçla, ziyaretçiler gezerken talep etmeleri halinde, müzedeki eserler konusunda uzman ve eğitilmiş personelin bulunması ve ziyaretçilere refakat etmeleri sağlanabilir. Özellikle sanatçı müzelerini gezen turistlerin eserleri yaşamışlıklarla, olaylarla dinlemesi çok daha anlamlıdır. Bu yöntem ziyaretçilerin eserlere doğru ve daha fazla anlam yüklemesini sağlamaktadır.

➤ Engelli ziyaretçiler için müzenin gezilmesini kolaylaştırılacak müzenin fiziki yapısını bozmayacak düzenlemeler yapılarak engelsiz müze haline getirilebilir.

Müze yöneticileri, Zeki Müren Sanat Müzesinin Ülke ve Bodrum turizmi açısından katkısı, turizm açısından önemli bir tanıtım aracı ve gelir getiren bir müze olarak ifade etmektedirler. Dolayısıyla Bodrum gibi ulaşılabilirliği yüksek, bir turizm destinasyonunda sanatçı müze evi gibi bir kültür noktasının bulunması oldukça anlamlıdır. Bodrum'un sahip olduğu kültürel miras varlıkları, deniz-güneş-kum üçgenine sıkışmış bir turizm anlayışı dışına çıkılması konusunda büyük bir şanstır. Zeki Müren Sanat Müzesi ilçenin kültür ve sanat noktalarının en önemlilerinden biridir.

KAYNAKÇA

- Apak Tikbaş, F. (2018), Halk Bilimi Müzeciliğinde Yeni Bir Müze Önerisi: Kırk Odalı Masal Müzesi. *Studies of the Ottoman Domain*, 179-184.
- Atagök, T. (1983), Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda, Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması. *Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- Bagul, A. P. (2012), Art Tourism in Malaysia: Research Issues. *Travel & Tourism Research Association Asia-Pacific Chapter*, 1-4.
- Balık, D. (2009), Çağdaş Sanat Müzelerinde "Yeni" Mekân Deneyimi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE.
- Banaszkiewicz, M. ve Buczkowska-Gołabek, K. (2015), Art, Tourism. J. Jafari ve H. Xiao içinde, *Encyclopedia of Tourism* (s. 1-3). Switzerland: Springer International Publishing .
- Bhatta, C. (2016), The Role of Arts in Promoting Tourism: A Case of Tourism Development in Thamel Area. *Journal Of Advanced Academic Research (JAAR)*, 3(1), 177-184.
- ICOM – International Council of Museums. (2007), *Museum Definitions*. 25 Kasım 2018 tarihinde <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/> adresinden alındı.
- Karasar, N. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (14 b.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Okan, B. (2015), Günümüzde Müzecilik Anlayışı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*(9), 187-198.
- Oktar, İ. C. (2015), Müzeler ve Kültürel Çeşitlilik: İtalya'dan Bir Vaka İncelemesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi SBE.

- Sezer, M. S. (2010), Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE .
- Stylianou-Lamber, T. (2011), Gazing from Home: Cultural Tourism and Art Museums. *Annals of Tourism Research*, 38(2), 403-421.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018), *Türkiye'de Müzecilik*, 14 Kasım 2018 tarihinde <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-69904/turkiyede-muzecilik.html> adresinden alındı.
- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018), *Müze İstatistikleri*, 13 Kasım 2018 tarihinde <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-43336/muze-istatistikleri.html> adresinden alındı.
- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018), *Zeki Müren Sanat Müzesi*, 15 Kasım 2018 tarihinde Döner Semaye İşletmesi Genel Müdürlüğü (DÖSEM): <http://www.dosim.gov.tr/muze/202> adresinden alındı.
- Uralman, N. H. (2006), Bilgi Toplumunda Sanat Müzelerinin Yeri ve Türkiye'de sanat Müzeleri İçin Öneriler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Uz, S. (2015), www.ayk.gov.tr. 03 Kasım 2018 tarihinde <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/UZ-Seden-M%C3%9CZE-EVLER.pdf> adresinden alındı.
- Varol Akçe, N. (2011). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sanatçı Müzeleri: Müzeolojik Bağlamda Bir Değerlendirme ve Türkiye İçin Model Önerisi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- www.casabuonarroti.it. (2018), 22 Kasım 2018 tarihinde <http://www.casabuonarroti.it/> adresinden alındı.